

Groningen, dat zijn wij allemaal

Met GAS dompelt Toneelgroep Jan Vos het publiek onder in meer dan alleen het verhaal van de gaswinning in Groningen. De familiekroniek laat zien hoe mensen door het leven onder de voet worden gelopen. Wat volgens schrijver Tjeerd Bischoff niet alleen tragiek oplevert: „Er zit veel humor in de dagelijkse realiteit”.

Ingrid Bosman

Hoteleigenaar Andries Boelens is bevangen door hebzucht. Hij zint op een manier om zijn gasten van de NAM zover te krijgen dat ze proefboringen gaan doen op het stukje land dat hij bezit. De hotelier beseft dat hij sterkere troeven in huis heeft dan zijn hoekige zelf: Boelens vraagt zijn dochters Bette en Aukje om met de mannen van het gas aan te pappen. „Gewoon een beetje gezellig doen.” Een aansporing die voor hem en zijn dochters grotere gevolgen zal hebben dan de gaswinning.

Menig Groninger werd door goudkoorts aangestoken toen de omvang van de gasbel in het noorden van het land zich aftekende. Schrijver Tjeerd Bischoff schiet in de lach wanneer hij erover vertelt. Omdat het laat zien dat niets menselijks de Groningers vreemd is. Want behalve over de maatschappij, het economische systeem en de politiek zegt de catastrofe van de gaswinning misschien nog wel het meest over de menselijke natuur.

„Er wordt een schat ontdekt, natuurlijk gaan we graven, joepie, wat zijn we blij! Zelfs aardbevingen worden zo lang mogelijk genegeerd. En als dat echt niet meer kan laten degenen met de grootste belangen hun bikkelharde gezicht zien.”

Maar met een aanklacht houdt je mensen niet drie uur lang op het puntje van hun stoel. En dat was wat er gebeurde toen GAS afgelopen seizoen werd gespeeld in een telkens uitverkocht mobiel theater, midden in het aardbevingsgebied. Mede dankzij de tekst van Bischoff, die de op een ramp uitgelopen gaswinning vervlocht met het leven van drie generaties van de hotelfamilie Boelens. In drie delen schetst de familiekroniek nu in theaters in het hele land de opkomst, hoogtijdagen en neergang van 'het gas'. En vooral: wat dat betekende voor de levens van gewone mensen.

Grote verwachtingen

Als vooruitgeschoven posten van de lonkende welvaart wacht de mannen van de NAM in 1960 nog een warm welkom in het hotel. In 1978 is het



glashelder dat de Groningers kunnen fluiten naar enig profijt. Deel drie speelt zich af in 2014, wanneer de schade zich in volle omvang heeft openbaard. En ondertussen woedt ook binnen de familie Boelens een strijd tussen blind geloof, twijfel en teleurstelling. Bischoff: „Dit is ook de geschiedenis van de welvaartsstaat. Het gaat over naïviteit en grote verwachtingen die niet worden ingelost.”

Dat ze een voorstelling over 'Groningen' zouden maken stond vast sinds het gezelschap met de voorstelling *Mansholt* door het noorden reisde. Regisseur Jeroen van den Berg speelde al langer met het idee: zijn

▲ **Het leven van hotelfamilie Boelens wordt bepaald door gas.**

FOTO REYER BOXEM

“Soms hoor je een verhaal dat bij wijze van spreken een kant-en-klare scène is

vader trok in de jaren '60 vanuit de Randstad naar Hoogezand-Sappemeer om daar het welzijnswerk op poten te zetten.

Bischoff, opgegroeid in Eelde, ontdekte tijdens zijn onderzoek dat zijn persoonlijke band met het onderwerp nog verder ging dan gedacht. Zijn vader werkte als journalist voor het *Nieuwsblad van het Noorden*, „maar dat hij was gespecialiseerd in de gasbel in Slochteren was nieuw voor mij.” Zo kon hij voor de rol van journalist Harm putten uit het leven van zijn vader.

Ook bij zijn onderzoek ging hij op een journalistieke manier te werk. Interviewde talloze betrokkenen uit

alle tijdvakken en geledingen. „De fantasie schiet snel tekort. De werkelijkheid is heel intens en rijk, en vaak toch weer anders dan je denkt. Die gesprekken zijn dankbaar voor een schrijver. Soms hoor je een verhaal dat bij wijze van spreken een kant-en-klare scène is.” Al werd het lastiger naarmate hij de actualiteit naderde. „De eerste tijdvakken zijn geschiedenis, daartoe kun je je makkelijker verhouden.”

Steeds radicaler

Wat hij in het nu aantrof deed zijn wereldbeeld kantelen. „Meestal word je genuanceerder als je je ergens in verdiept, maar ik werd steeds radicaler. Ik kwam erachter dat ik in een andere wereld leef dan gedacht. Hoe enorm de belangen en bedragen zijn die hiermee zijn gemoeid, hoe diep de overheid daarin zit en hoe weinig controle daarop is.” Het speelt op meer plekken, stelt hij vast. „Neem Schiphol. In hoeverre houdt de overheid zich aan haar eigen regels?”

Het kostte soms moeite om de activist die in hem opstond te beteugelen. „Je wilt de barricaden op. En er waren dingen die ik heel graag nog verder wilde uitzoeken.” Maar er moest een toneeltekst komen, geen journalistieke primeur of politiek manifest.

Bovendien wilde Bischoff ook ruimte bieden aan de overtuigingen van de mensen aan de kant van de NAM. Wat nog niet meeviel: „Soms was het teleurstellend waar ze mee kwamen. Dan merk je ook hoe mensen in de koker van hun eigen gelijk kunnen zitten.”

Verkeerde boortoren

Vóór alles wilde Tjeerd Bischoff lucht en humor in het verhaal brengen. „De mensen in Groningen zijn al kwaad genoeg.” Eigenlijk kan hij niet eens anders, maakt hij duidelijk. „Ik zoek het graag in de combinatie van het grote en het kleine. En op de een of andere manier val ik altijd voor de dagelijkse realiteit. Daar zit veel humor in.”

In GAS zit een scène waarin het hotel in gereedheid wordt gebracht voor een protestbijeenkomst onder het motto 'Groningen geen winge-west'. Bischoff: „Dan ben je bezig met grote idealen en ga je ondertussen ruzie maken over de vraag of er cake of koek bij de koffie moet. Of je klimt in de verkeerde boortoren, zoals de communist Geert doet. Dat laatste is echt gebeurd. Voor dat soort contrasten heb ik een zwak. Het maakt het voor mij ook meteen toneel.”

■ **GAS, met o.a. Helmert Woudenberg, Trudi Klever, Stefanie van Leersum en Maarten Wansink. Te zien: 9 oktober Zwolle, 11 oktober Wageningen, 19 oktober Emmeloord, 24 oktober Doetinchem, 25 oktober Nijmegen, 30 oktober Hardenberg, 1 november Enschede, 13 november Winterswijk, 15 november Steenwijk, 6 december Deventer. toneelgroepjanvos.nl**